

ประวัติพิพิธภัณฑ์บ้านเชียง

จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ลูกชายเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยในขณะนั้น ได้เดินทางเข้ามาศึกษาเรื่องราวของบ้านเชียง และได้เก็บเอาเศษภาชนะดินเผาบางส่วน นำไปมอบให้ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ กองโบราณคดี กรมศิลปากร และนักโบราณคดีได้

ลงความเห็นว่ เศษภาชนะดินเผาเหล่านั้น น่าจะเป็นของสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในยุคโลหะ ได้มีการขุดค้นทางโบราณคดี ขึ้นเป็นครั้งแรกที่บ้านเชียงในปีต่อมา และได้พบหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมาก ซึ่งนอกจากภาชนะดินเผาชนิดเขียนลายสีแดงและลายอื่นๆแล้ว ยังได้พบโครงกระดูกทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และโบราณวัตถุที่ทำด้วยหิน สำริดและเหล็ก อีกด้วยส่วนภาชนะดินเผาที่เขียนลายด้วยสีแดงนั้น เป็นวัตถุโบราณที่ค่อนข้างจะมีลักษณะเด่นมาก เพราะเพิ่งจะมีการค้นพบเป็นครั้งแรก จึงได้มีการส่งเศษภาชนะดินเผาบางส่วน ไปหาอายุ ที่มหาวิทยาลัย เพนซิลเวเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และจากผลการตรวจหาอายุในครั้งนั้น ปรากฏว่า เศษภาชนะดินเผาที่ส่งไปนั้น มีอายุอยู่ระหว่าง ๗๐๐๐-๕๐๐๐ ปีมาแล้ว ต่อมาได้มีการส่งเศษภาชนะดินเผาเขียนสี ของบ้านเชียงไปหาอายุอีกที่ มหาวิทยาลัยนารา ประเทศญี่ปุ่น ได้รับผลการตรวจสอบว่ามีอายุประมาณ ๖๔๐๐ ปีมาแล้ว และได้มีการค้นคว้า และวิเคราะห์เพิ่มเติมอีกในเวลาต่อมา จึงได้ทราบว่า ภาชนะดินเผาลาย เขียนสีแดง ที่ขุดพบที่บ้านเชียงนั้น มิได้มีอายุเก่าแก่ดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น แต่มีอายุเพียงราว ๒๒๐๐-๑๘๐๐ ปี มาแล้ว เท่านั้นเอง

ข่าวคราวการขุดพบโบราณวัตถุที่บ้านเชียง เป็นที่สนใจในหมู่นักสะสมของเก่าและพ่อค้าวัตถุ โบราณ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการลักลอบขุดค้นหาโบราณวัตถุขึ้นมากมาย ทั้งที่ บ้านเชียง และแหล่งโบราณคดีอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย วัตถุโบราณนานาชนิด รวมทั้ง ภาชนะดินเผาและเครื่องสำริด ได้ถูกราษฎร์ขุดขึ้นมาขายให้กับนักสะสมของเก่า แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง และ แหล่งโบราณคดีที่สำคัญน้อยแห่งถูกทำลายไปอย่างรวดเร็ว ด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของชาวบ้าน เพียงเพื่อสนองความต้องการของพวกบรรดาพ่อค้าและนักสะสมของเก่าโดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์และการค้นคว้าทางโบราณคดีเลยแม้แต่น้อย

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ กองโบราณคดี กรมศิลปากร ได้ดำเนินการขุดค้นทางโบราณคดีขึ้นอีกครั้งที่ บ้านเชียง โดยทำการขุดค้นที่บริเวณวัดศรีโพธิ์ ซึ่งต่อมาได้รับการปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เปิดให้ ประชาชนผู้สนใจเข้าศึกษาหาความรู้ได้ และจากการขุดค้นทางโบราณคดีที่บ้านเชียงทั้งสองครั้งนั้น พอสรุปได้ว่า หลักฐานที่พบทั้งหมด น่าจะเป็นร่องรอยของผู้คนในสมัยก่อน

ประวัติศาสตร์ โดยได้แบ่งออกเป็น ๓ สมัยคือ สมัยหิน ใหม่ สมัยสำริด และสมัยเหล็ก ระหว่างปี พ.ศ.

๒๕๑๗-๒๕๑๘ กรมศิลปากร และพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ประเทศ สหรัฐอเมริกา ได้ทำการขุดค้น และวิจัยแบบสหวิทยา ที่บ้านเชียงอย่างละเอียดและต่อเนื่องถึง ๒ ปี โดยได้รวมเอา นักวิชาการจากหลายสาขามา ศึกษาและวิจัยร่วมกัน เช่น นักปฐพีวิทยา นักพฤกษศาสตร์ นักสัตวศาสตร์ รวมทั้งนัก ศึกษาฝึกงานโบราณคดี จาก ประเทศต่างๆ เช่น ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม ฟิลิปปินส์และสหรัฐอเมริกา จากการขุดค้นทางโบราณคดีที่บ้าน เชียง กับผลของการศึกษา และวิจัยทำให้ได้เข้าใจ ในเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของ ประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมอีกด้วย หลักฐานทางโบราณคดีที่พบจากการขุดค้นที่แหล่ง โบราณคดีบ้านเชียง แสดงให้เห็นว่า มีร่องรอยของคนยุคก่อนประวัติ ศาสตร์หลายสมัย นับพันปี โดยได้แบ่ง ออกเป็น ๓ ระยะ ตามลักษณะของการฝังศพ และภาชนะดินเผาที่บรรจุลงเป็นเครื่องเช่นในหลุมศพ ดังนี้

๑. สมัยต้นบ้านเชียง ระหว่าง ๕๖๐๐-๓๐๐๐ ปี โดยเริ่มจากการเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ประชากร ประกอบอาชีพเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ การฝังศพ ของคนในสมัยนั้นแบ่งออกเป็น ๓ แบบ คือ

๑. วางศพในลักษณะนอนงอเข้า
๒. วางศพในลักษณะนอนหงายเหยียดยาว
๓. บรรจุศพในภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ แล้วนำไปฝัง

ซึ่งการฝังแบบนี้ใช้กับศพเด็กทารกเท่านั้น ส่วนใหญ่การฝังศพของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียง รุ่นแรกนั้น จะบรรจุภาชนะดินเผาลงไป ในหลุมศพ และตกแต่งศพด้วยเครื่องประดับ ภาชนะดินเผาที่ฝังอยู่กับศพ สมัยต้นนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาด้วย เช่น

ระยะที่๑ ของสมัยต้น ใช้ภาชนะดินเผาสีดำ - เทาเข้ม มีเชิงหรือฐานเตี้ย ลำตัวภาชนะครึ่งบน มักจะ ตกแต่งด้วยลายขีดเขียนเป็นเส้นโค้งคด เพิ่มเติมด้วยลายกดทับเป็นจุด เป็นเส้นสั้นๆ ระหว่างลายโค้งคด ส่วน ครึ่งล่างมักจะเป็นลายเชือกทาบ คือใช้เชือกกดทับผิวภาชนะดินเผา

ระยะที่๒ ของสมัยต้น เริ่มใช้ภาชนะดินเผาแบบมีผนังด้านข้างตรงหรือเกือบจะตรง ทำให้มีรูปร่าง เป็น ทรงกระบอก และยังมีภาชนะดินเผาประเภทหม้อก้นกลมคอสั้นๆ ปากตั้งตรงตกแต่งด้วยรอยเชือกทาบตลอดทั้งใบ

ระยะที่๓ ของสมัยต้น ใช้ภาชนะดินเผา ประเภทหม้อก้นกลม ตกแต่งไหล่ภาชนะด้วยลายเส้นขีด กับ

ระบายสีแดง บริเวณลำตัวภาชนะ ช่วงใต้ไหล่ภาชนะลงมาตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ เรียกภาชนะแบบนี้ว่า แบบบ้านอ้อมแก้ว เพราะได้พบภาชนะแบบนี้ที่แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านอ้อมแก้วเป็นหลัก ซึ่งก็อยู่ไม่ไกลจากบ้านเชียงเท่าใดนัก

บ้านเชียงในสมัยต้นนี้ ยังไม่มีการใช้วัตถุที่ทำด้วยโลหะ เครื่องมือที่มีคม มีด ขวานหินขัด เครื่องประดับส่วนมากทำจากหิน และเปลือกหอยทะเล ต่อมาในระยะที่๓ จึงมีการใช้โลหะสำริดบ้าง โดย ใช้ทำเครื่องประดับพวกแหวน กำไล เครื่องมือ ได้แก่ หัวขวาน และใบหอก เป็นต้น

๒. สมัยกลางบ้านเชียง ช่วงนี้เกษตรกรที่บ้านเชียงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เริ่มมีการ ใช้โลหะทำเครื่องมือใช้สอยและเครื่องประดับกันแล้ว โดยในช่วงแรกๆ ใช้โลหะสำริด ซึ่งเป็น โลหะผสมระหว่าง ทองแดงและดีบุก ต่อมาตอนกลางสมัยจึงเริ่มมีการใช้เหล็กกันบ้าง

ประเพณีการฝังศพของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเชียงสมัยกลาง เป็นแบบ วางศพใน ทานอนหงายเหยียดยาว บางศพมีการนำภาชนะดินเผามากกว่าหนึ่งใบมาหุบให้แตกแล้วใช้เศษภาชนะดินเผานั้นโรยบนศพ

ลักษณะเด่นของภาชนะดินเผาสมัยกลางของบ้านเชียง สมัย ก่อนประวัติศาสตร์ เป็นภาชนะ ดินเผาขนาดใหญ่ ผิวนอกเป็นสีขาว ส่วนไหล่หักเป็นมุม หรือโค้งมาก มีทั้งแบบที่มีก้นกลมและแหลม บางใบนั้น ตกแต่งด้วยลายขีดผสมกับลายเขียนสี บริเวณปากภาชนะ และในช่วงปลายของสมัยกลาง เริ่มมีการเขียนตกแต่ง ปากภาชนะด้วยการทาสีแดง

๓. สมัยปลายบ้านเชียง เป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ระหว่างนี้มีการใช้เหล็กทำ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่วนเครื่องประดับยังคงใช้สำริด ที่มีรูปแบบและลักษณะประณีต วิจิตร พิศดารมากกว่าในสมัยที่ผ่านมา

ประเพณีการฝังศพ ของคนในสมัยนี้ คือ จะวางศพในทานอนหงายเหยียดยาว แล้วนำภาชนะ ดินเผาทับบนศพ ภาชนะดินเผาที่พบในหลุมศพช่วงปลายนี้ เป็นภาชนะเขียนสีแดงบนพื้นขาว และต่อมาก็เริ่มมี ภาชนะดินเผาเขียนลายสีแดง บนพื้นสีแดง ในช่วงท้ายของสมัยปลายเป็นภาชนะดินเผาฉาบด้วยน้ำดินสีแดงแล้วขัดมัน

สภาพภูมิประเทศ ตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อมของบ้านเชียง แสดงให้เห็นว่า คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง เลือกที่จะตั้งบ้านเรือนอยู่บนเนิน ใกล้แหล่งน้ำ และมีพื้นที่ราบลุ่มเพื่อ ทำการเกษตร จาก การขุดค้นตรงรอยของหลุมเสาบ้านทำให้รู้ว่า บ้านเรือนของคนในสมัยนั้น สร้างด้วยไม้ ฝังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สร้างอยู่บนเสาสูง มีใต้ถุนบ้าน ซึ่งอาจจะเป็นคอกสัตว์หรือใช้ประกอบกิจกรรมอื่นๆ

จากหลักฐานทางโบราณคดีประเภทซากพืช ได้พบร่องรอย เมล็ดข้าว และรอยประทับของ เปลือกข้าวในเนื้อภาชนะดินเผาจำนวนมาก ตั้งแต่ระยะแรก จนถึงระยะสุดท้ายของที่บ้านเชียงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จากการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาพืชสมัยโบราณ จากตัวอย่างเมล็ดข้าวและเปลือกข้าว ลงความเห็นว่า เป็นพันธุ์ข้าวที่เพาะปลูกไว้แล้วเก็บเกี่ยวมากิน ไม่ใช่ข้าวป่าที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ จึงสันนิษฐาน ว่าคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่มาตั้งรกรากที่บ้านเชียงนั้น เป็นเกษตรกรปลูกข้าวนั่นเอง และจากหลักฐานทางโบราณคดีประเภทซากสัตว์ ที่ได้จากการขุดค้นนั้น มีกระดูกสัตว์มากมาย หลายชนิด โดยผู้เชี่ยวชาญด้านกระดูกสัตว์ พบว่ามีทั้งสัตว์น้ำและสัตว์บก และยังสามารถบอกได้ว่า เป็นกระดูกสัตว์ เลี้ยงและสัตว์ป่า อีกด้วย จำพวกสัตว์เลี้ยงได้แก่ วัว หมูและหมา ส่วนสัตว์ป่าที่คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียงล่านั้น ได้แก่ กระต่าย ชะมด พังพอน และสัตว์ป่าที่มีขนาดใหญ่ก็ได้แก่ เก้ง กวาง ละมั่ง เนื้อทราย สมัน หมูป่า เสือ แรด และอื่นๆอีก รวมทั้งสัตว์น้ำ พวก ปลา หอย และสัตว์เลื้อยคลาน เช่น งู แอ้ กบ เป็นต้น

หลักฐานทางโบราณคดี ประเภทซากพืชซากสัตว์นี้ ได้แสดงให้เห็นว่า คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ บ้านเชียงนั้น เป็นเกษตรกร ทำนาข้าว เลี้ยงสัตว์ และยังล่าสัตว์ป่า และหาสัตว์น้ำ มาประกอบเป็นอาหารอีกด้วย และประเภทของสัตว์ป่าที่คนบ้านเชียงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ล่านั้น ยังสามารถบ่งชี้ได้ว่า สภาพแวดล้อมของ บ้านเชียงในสมัยนั้น น่าจะเป็น ป่าดิบแล้ง พืชพันธุ์หลักๆ ได้แก่ ไม้ใหญ่ประเภท ต้นเต็ง ต้นรัง และต้นพลวง เป็นต้น

การขุดค้นทางโบราณคดีที่บ้านเชียง โดยโครงการวิจัยร่วมระหว่าง กรมศิลปากร และมหาวิทยาลัย เพนซิลเวเนีย ในครั้งนั้น ยังได้พบกระดูกคนราว ๑๓๐ โคน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านมานุษยวิทยาภาพ ได้ทำการวิเคราะห์โครงกระดูกเหล่านั้น และสามารถแยกเพศได้ชัดเจนเพียง ๙๓ โคนเท่านั้น โดยแบ่งเป็น กระดูกผู้ชายจำนวน ๕๔ โคน กระดูกผู้หญิงอีก ๓๙ โคน และสันนิษฐานว่า ผู้ชายบ้านเชียงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สูงโดยเฉลี่ยประมาณ ๑๖๕-๑๗๕ เซนติเมตรส่วนผู้หญิงสูง ๑๕๐-๑๕๗ เซนติเมตร

มนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง รูปร่างลำสันแข็งแรง ช่วงขายาว ใบหน้ากลมใหญ่ หน้าผากกว้าง สันคิ้วเห็นชัดเจน กระบอกตาเล็ก โหนกแก้มสูง อายุของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์บ้านเชียง สมัยแรกๆ เฉลี่ยประมาณ ๒๕ ปี ส่วนสมัยหลังๆ ประมาณ ๓๔ ปี และจากร่องรอยของโครงกระดูกส่วนใหญ่ ไม่พบบาดแผลใหญ่ ร้ายแรง ที่เกิดจากการต่อสู้ หรือทำร้ายร่างกายแสดงว่าคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ บ้านเชียงมีสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างสงบสุข ภาชนะดินเผาของบ้านเชียงส่วนใหญ่จะพบในหลุมศพสมัยต่างๆ และมีรูปแบบเด่นเฉพาะ สมัยจากการวิเคราะห์ ภาชนะดินเผาของบ้านเชียงสมัยต่างๆ พบว่ามีวิธีการทำ ๒ วิธีหลัก และใช้ต่อเนื่องกันมาทุกสมัย คือ หินดู

การขึ้นรูปภาชนะด้วยดินแผ่นและเส้นดิน โดยเอาก้อนดินมาแผ่เป็นแผ่นแบนๆ แล้วเอาดินที่ปั้นคลึงเป็นเส้นยาวๆ มาขดเป็นวงตามขนาดที่ต้องการ ลงบนดินแผ่น เมื่อขดได้ขนาดตามต้องการแล้ว จึงใช้อุปกรณ์ปั้น

ภาษาชนดินเผามาตีเพื่อปีบและรีดดินแผ่น ให้เป็นส่วนกันของภาษาชน และตีปีบเส้นดินที่ขดไว้ให้เป็นตัวภาษาชน ส่วนบน และปากภาษาชน อุปกรณ์ที่ใช้ตีขึ้นรูปดิน ให้เปลี่ยนรูปทรง เป็นแท่งดินเผารูปร่างคล้ายดอกเห็ด เรียกว่า "หินดู"

บทที่ ๒

ประวัติพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียง

ตั้งอยู่บนที่ราบสูงโคราช หมู่ ๑๓ ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีแหล่งโบราณคดี บ้านเชียงตั้งอยู่บนเนินดินรูปไข่ ตามแนวตะวันออก - ตะวันตก มีจุดสูงสุด ของเนินประมาณ 8 เมตรจากระดับทุ่งนา ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๖๒๐ กิโลเมตร บนเนื้อที่สาธารณะ ใกล้เคียงแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติ มีพื้นที่รวม 15 ไร่

พิกัดทางภูมิศาสตร์

ละติจูดที่ ๑๗ องศาเหนือ ๒๔ ลิปดา ๑๘ ฟลิปดา

ลองจิจูดที่ ๑๐๓ องศาตะวันออก ๑๔ ลิปดา ๔๒ ฟลิปดา

ความสำคัญ

เป็นพิพิธภัณฑ์สถานประเภทแหล่งอนุสรณ์สถาน หมายถึง เป็นพิพิธภัณฑ์ที่กรมศิลปากรจัดตั้งขึ้นในแหล่งโบราณคดีที่ได้ดำเนินการขุดค้นตั้งแต่ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ เวลา ๑๔.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จฯ ไปทอดพระเนตรการทำงานของ นักโบราณคดีที่หลุมขุดค้นโบราณคดี ภายในวัดโพธิ์ศรี ในและเวลา ๑๕.๑๐ น. เสด็จฯไปทอดพระเนตร การทำงานบริเวณแหล่งขุดค้นที่หลุม มนตรีพิทักษ์ ซึ่งนายพจน์ มนตรีพิทักษ์ ชาวบ้านเชียงได้มอบบ้านและที่ดินให้ กรมศิลปากรดำเนินการขุดค้นทางด้านโบราณคดี

การเสด็จพระราชดำเนินครั้งนั้น ล้นเกล้าฯ ทั้งสองพระองค์ทรงสนพระทัยเป็นอย่างมากมีพระราชดำรัส ชักถามข้อมูลจากเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรและพระราชทานแนวทางการดำเนินงานต่าง ๆ ทรงเน้นถึงเรื่องจิตวิทยา อันเป็นวิธีที่จะเข้าถึงชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ได้กราบบังคมทูลรายงานว่าเจ้าหน้าที่กรมศิลปากรได้พยายามเข้าถึง

ชาวบ้านจนกระทั่งมีชาวบ้านหลายคนยินยอมพร้อมใจกันมอบโบราณวัตถุ และยกที่ดินให้แก่กรมศิลปากรเพื่อดำเนินการขุดค้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสต่อไปว่า

“ที่ได้ทำมานั้นเป็นสิ่งดีแล้ว...ถ้าหากเจ้าหน้าที่เข้าถึงชาวบ้านได้อย่างดีแล้ว ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือและเข้าใจงานการขุดค้นซึ่งจะเป็นหนทางทำให้กลุ่มบุคคลภายนอกให้การสนับสนุน และความร่วมมืออย่างเช่น ได้ข่าวมาว่าท่านหญิงวิภาวดี ประทานเงินส่วนพระองค์มาช่วยเหลือการขุดค้น”

ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการตั้งพิพิธภัณฑ์ว่าควรจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ไว้ ณ สถานที่แห่งนี้เพื่อเป็นที่รวบรวมโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้น และเป็นที่ทำให้ความรู้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ และรู้สึกหวงแหนในมรดกอันยิ่งใหญ่ของชาติ

กรมศิลปากร ได้รับสนองแนวพระราชดำรัส จึงได้จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียงขึ้นในบริเวณแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเพื่อเป็นสถานที่เก็บรวบรวมรักษาและจัดแสดงโบราณวัตถุที่ค้นพบและได้รับบริจาคจากชาวบ้านโดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหลายฝ่าย อาทิ

- ได้รับมอบพื้นที่สาธารณะบริเวณบึงนาคำ ประมาณ ๑๔ ไร่

- ได้รับทุนอุดหนุนสร้างอาคารหลังแรกจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อก่อสร้างเป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียวแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ กรมศิลปากรได้นำโบราณวัตถุบางส่วนเข้าไปจัดแสดงเป็นการชั่วคราว

- ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้รับความช่วยเหลือทางด้านงบประมาณจากจังหวัดอุดรธานีมาดำเนินการ จัดแสดงภายในอาคารสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นการถาวรจนสามารถเปิดให้ประชาชนเข้าชมอย่างเป็นทางการนับ ตั้งแต่นั้นมา

- ประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้นได้พิจารณาเห็นว่าสภาพอาคารจัดแสดงหลังเดิมของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ บ้านเชียง ไม่เพียงพอ ต่อการเผยแพร่หลักฐานและข้อมูลของกลุ่มวัฒนธรรมบ้านเชียง จึงได้สนับสนุนให้ของบประมาณ จากมูลนิธิจอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งประเทศไทย เพื่อการก่อสร้างอาคารหลังที่ ๒ เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๖,๑๐๐,๐๐๐ บาท

และเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มีพระชนมายุ ๘๔ พรรษา กรมศิลปากร จึงได้กราบบังคมทูลขอพระบรม ราชานุญาตใช้ชื่ออาคารหลังที่ ๒ นี้ว่าอาคารสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่ง

ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาฯ ทรงเป็น
ผู้แทนพระองค์เสด็จฯ เปิดอาคารหลังที่ ๒ ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติบ้านเชียง ในวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๕๓๐

บทที่ ๓

โบราณวัตถุชิ้นสำคัญที่พบที่บ้านเชียง

ภาชนะดินเผาสีดำนีลลายขีด (ยุคแรก)

ยุคแรก มีอายุระหว่าง ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี รูปแบบภาชนะดินเผาที่มีลักษณะเด่นคือ ภาชนะดินเผาสีดำ หรือ
สีเทาเข้มมีเชิง หรือฐานเตี้ย ตกแต่งลวดลายด้วยการขีด การกด และเชือกทาบ ในยุคนี้เริ่มปรากฏภาชนะดินเผา
แบบ "บ้านอ้อม แก้ว" เป็นภาชนะทรงก้นกลม ตกแต่งบริเวณไหล่ภาชนะด้วยลายขีดเป็นเส้นคดโค้ง ผสมกับการ
เขียนสีแดง และตกแต่งส่วนอื่น ๆ

ภาชนะดินเผาที่มีลายขีดทาสีแดง (ยุคกลาง)

ยุคกลาง มีอายุราว ๓,๐๐๐-๒,๓๐๐ ปี ภาชนะดินเผาในระยะนี้มีขนาดใหญ่ ก้นกลม และก้นแหลม ภายนอกมีสีขาวนวล ส่วนใหญ่ของภาชนะเป็นสันหักมุม ตกแต่งด้วยลายขีด ผสมกับลายเขียนสี ในตอนปลายสมัยกลาง เริ่มมีการตกแต่งภาชนะแบบนี้ด้วยการทาสีแดงที่บริเวณปากภาชนะ และพบว่ามีการใช้เหล็กในสมัยนี้

ภาชนะดินเผาลายเขียนสี

ยุคปลาย มีอายุราว ๒,๓๐๐-๑,๘๐๐ ปี ภาชนะดินเผามีการเขียนลายสีแดงบนพื้นสีนวล เป็นลักษณะเด่นที่เริ่มปรากฏในตอนกลางของสมัย จากนั้นมีการเริ่มผลิตภาชนะชนิดเขียนลายสีแดงบนพื้นผิวสีแดง ระยะสุดท้ายของยุค มีการทำภาชนะดินเผาฉาบผิวนอกด้วยน้ำโคลนสีแดงและขัดมัน

ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบประดับด้วยเส้นนูน

สมัยต้น อายุ ๕,๖๐๐-๓,๐๐๐ ปี สูง ๑๗.๙ ซม. ปากกว้าง

ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบมีลายขีดทาสีแดง

สมัยกลาง อายุ ๓,๐๐๐-๒,๓๐๐ ปี สูง ๑๗ ซม. ปากกว้าง ๑๗ ซม. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง
ภาชนะดินเผาผิวเรียบสีขาว

สมัยกลาง อายุ ๓,๐๐๐-๒,๓๐๐ ปี พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเชียง

บทที่ ๔

มูลเหตุแห่งการอนุรักษ์

ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจแสดงออกถึงความเป็นชาติ นั้น ๆ สมควรรักษาให้เจริญงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป
ชาติใดไม่มีประวัติศาสตร์ไม่มีเอกลักษณ์ก็ไม่มีภูมิปัญญาในชาติของตนกล่าว โดยสรุป ได้ดังนี้

๑. ศิลปวัฒนธรรมเป็นที่รวมองค์ความรู้ของบรรพบุรุษ และเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเผ่าพันธุ์มนุษย์

๒. ศิลปวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจความหวงแหน ของมนุษยชาติที่ได้สร้างสมไว้ให้ลูกหลานรุ่นต่อ ๆ ไป

๓. ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งเอกลักษณ์พิเศษ ของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ

๔. เป็นสิ่งที่ส่งเสริมในทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น เสริมสร้างให้คนในสังคม มีความมั่นคง ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจการเมืองและการปกครอง

หน้าที่ความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

กรมศิลปากร

มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย สืบค้น รวบรวม และสงวนรักษาหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม อันได้แก่โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ รวมถึงวัตถุทางชาติพันธุ์ เพื่ออนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของชาติและพัฒนาเป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับประโยชน์ในด้านการสืบค้นเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนไทยและชาติไทยโดยกำหนดระบบการจัดการทรัพย์สินของแผ่นดินเหล่านี้ให้มีมาตรฐานก่อนนำ

ออก เผยแพร่และ จัดแสดงในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์และนิทรรศการต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยว ทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ

การอนุรักษ์โบราณสถาน และโบราณวัตถุ มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง

รักษาฝีมือดั้งเดิม

รักษาวัสดุดั้งเดิม

รักษาสภาพแหล่งที่ตั้งดั้งเดิม

การปรับปรุงพัฒนาแหล่งโบราณคดี หรือ โบราณสถานต้องใช้หลักสมดุลง่ายใหม่กับสิ่งเก่าที่มีอยู่กล่าวคือ เมื่อทำสิ่งใหม่ต้องให้กลมกลืนกับแหล่งโบราณคดี หรือ โบราณสถานเดิม

การนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม

การทำลายโบราณสถานให้เสื่อมคุณค่าลง:

สิ่งก่อสร้างใหม่บดบังเจดีย์ซึ่งเป็นโบราณสถานสำคัญของชุมชน

ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ได้แก่การลักลอบขุดทำลายโบราณสถานเพื่อนำศิลปวัตถุหรือโบราณวัตถุ ไปจำหน่าย เป็นตัวการสำคัญที่ทำลายหลักฐานสำคัญของชาติคนไทย ทุกคนต้องช่วยกันเป็นหูเป็นตาป้องกันไม่ให้เกิดการโจรกรรมระดับชาติ

ตลาดค้าโบราณวัตถุเป็นช่องทางให้เกิดการโจรกรรมข้ามชาติ

โบราณวัตถุชิ้นสำคัญของไทยต้องไปอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ ต่างชาติเราต้องจ่าย เงินค่าเดินทางเพื่อซื้อตัวไปดูประวัติศาสตร์ตนเองที่ต่างประเทศเป็นเรื่อง หน้าอายสำหรับคนไทยเป็นอย่างยิ่ง

การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุที่ผิดวิธี

หลังคาวิหารหลังนี้มีการอนุรักษ์ที่ผิดวิธีโดยการใช้วัสดุใหม่มาซ่อมปะปนกับวัสดุดั้งเดิมทำให้เกิดภาพที่ไม่กลมกลืนของตัวอาคาร

โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

คนไทยทุกคนเป็นเจ้าของ เป็นหน้าเป็นตา เป็นความภาคภูมิใจของคนไทยทุกคนภายในชาติ พวกเราทุกคนมีหน้าที่ รักษา หวงแหน และช่วยกันร่วมอนุรักษ์ไว้ให้เป็นมรดกตกทอดไปถึงรุ่นลูกหลานของเรา ศิลปวัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์มรดกบ้านเชียง มรดกไทย มรดกโลก สืบสานกันอย่างต่อเนื่องสู่ศิลปวัฒนธรรมสมัยประวัติศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

www.gotoknow.org/blog/cancernurse <<http://www.gotoknow.org/blog/cancernurse>>

www.udonthanitour.com <<http://www.udonthanitour.com>>

www.bangkoktourist.com <<http://www.bangkoktourist.com>>

จัดทำ e-Book

นางวัลภา ศรีปะโค บรรณารักษ์ 6ว. ห้องสมุดประชาชนอำเภอเพ็ญ
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดอุดรธานี

